

ՀԱՅ ՍԿՎԵՐԸ

ԿԻՍԱՄՍԵԱՑԻ ՀԱՆԴԵՍ

Ա. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 16

16 ՅՈՒՆԻՍ 1920

Հ. Հ.

ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

№ 145/1789

27 Ապրիլ 1920 թ.

ԵՐԵՒԱՆ

—————

Կ. Պողոսի Հայաստանի Հանրապետութեան

Դիւանագիտական Միսիսիային

Ե լրումն Մինիստր Աղաբալիանի հեռագրի, որով ինդրում է երկու մասնագետ սկզբունքը պետք յդել Երեւան, պահի ունիմ Տեղեկացնելու, որ Մինիստրութեան ծրագիրն է Հայաստանի մեջ ամենաշային լափով տարածել սկառութիւնը, բայց դրան արգելվ է հանդիսանում հմուտ մասնագետների բացակայութիւնը: Ուստի եթէ տակաւին չեմ դրկած մարզիներ, ինդրում եմ բարեհանձ առանց յապաղելու կատարել Պ. Մինիստրի խնդիրներ, որովհետեւ ժամանակն անցնում է եւ կարիիլ ահազին է:

Հանրային Կրոնութեան եւ Արուեստի Մինիստրութեան

Բժշկա-առողջապահական բաժնի Վարիչ

Բժիշկ Վ. Արծրուինի

Հայաստանի Կրթական Նախարարութեան ույն նամակը, կը հրատարակենք մասնաւորապէս մեր պաշտօնական ձեռնահաս շրջանակներուն ցոյց տալու համար կարեւորութիւնը սկառուտական կազմակերպութեան:

Օրէ օր կը ծանրանայ Հ. Մ. Բ. Մ. ի գործը, և միութիւնը իր ճիգին ծայրագոյն առտիճանին հասած ըլլուլով հանդերձ, ստիպուած է հասնի նաև մայր Երկրի կոչին, իր գերագոյն պարտականութիւնը, իր նպատակն է այս Սակայն դիտել կուտանք մասնաւորապէս Միութեանս պատուակալ նախագահ Ա. Պատրիարքին որ ուշադրութեան բաժին մը յատկացնէ մեզի, բարոյական աշակեցութենէ զատ նիւթական օժանդակութեան աղբիւր մը ցոյց տալով միութեանս՝ սա նեղ օրեւորուն մէջ, որ անյետաձգելի պահանջքը սւնի հասնելու եղած ստիպուական պահանջներուն:

Հ. Մ. Բ. Մ.

ՀԱՐՔԱՇԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Արեւին տակ նոր բան չկայ» ըստ է իմաստուն մը:

Պօյ-սառուղ բացատրութիւնը, զոր արի տեղ արեակ կը թարգմանեմ պօյին իմաստը պահպանած ըլլալու համար, նոր է անշուշտ ոյլ գաղափարը շատ հին է: Սպարտացիները արիական կրթութիւն կուտային իրենց պատանիներուն, և Պալէարեան կղզիներուն մայրերը, բարձր ծառերու գագաթը հացի նկանակներ կապելով, կ'ստիպէին իրենց որդեակները որ պարսատիկով վար ձգէին զանոնք, եթէ չէին ուզեր անօթի մեռնիլ:

«Ճրհեղեղէն անցնինք: Ասկէ 50-60 տարի առաջ, ինչպէս ամեն դպրոցի մէջ, մեր Հասգիւղի Ներսիսեան վարժարանին մէջ ու զգալի եղաւ մտքին հետ մարմինը կազդաւրուելու պէտքը, մանաւ-սնդ երբ կարդացինք. Խորհնացին, Եղիշէն ու Բիւզանդէն յետոյ, Սպարտայի ու Հռոմի պատմութիւնները: Զէյթունի ապստամբութեան արձագանքը եկաւ բորբոքել մեր մատղաշ երեւակայութիւնը. Կիրակի առտունները. Ս. Ստեփանոսի դասին մէջ. Ռ. Պէրպէրեանի և Ե. Տէմիրճիպաշեանի հետ իրար կը գտնէինք ընդհանրապէս, և, հեթանոսին անմատչելի այդ սրբավայրին մէջ. չէինք կշտանար կարդալով Պէշիկթաշեանի ըմբոստ երգը.

«Հապա, իմ խաջ Զէյրունցիներ,
Հայկայ անյաղը զաւակներ,
Յառաջ անցիք, ազգի զարմանա.
Հայֆ ի բազուկ ձեր յուսան»:

Կարապետ վարդապետ Շահնազարեան, Հասգիւղի մէջ վախճանելէ առաջ, կտակած էր որ 10 ժառանգաւոր աշակերտաներու համար բարձրագոյն դպրոց մը հիմնուէր Կիլիկիայի մէջ: Իր թողած 1000 ոսկին վրայ 3000 աւելցուց նուպար փաշա նուպարեան, պայման դնելով որ վարժարանը իր հանգուցեալ եղթոր անունով կոչուէր «Առաքել նուպարեան» և Շահնազարեան» և հիմնուէր Հասգիւղի մէջ. քարոզիչ ներսէս Վարժապետեանի վերատեսչութեանը տակ: 1866ին բացուեցաւ այս կրթարանը, ուր փոխադրուեցաւ Ներսիսեան Վարժարանի բարձրագոյն կարգը իրը կորիզ, և ուր գաւառներէն բերուեցան 10 ուշիմ պատանիներ, ժառանգաւոր ըլլալու համար:

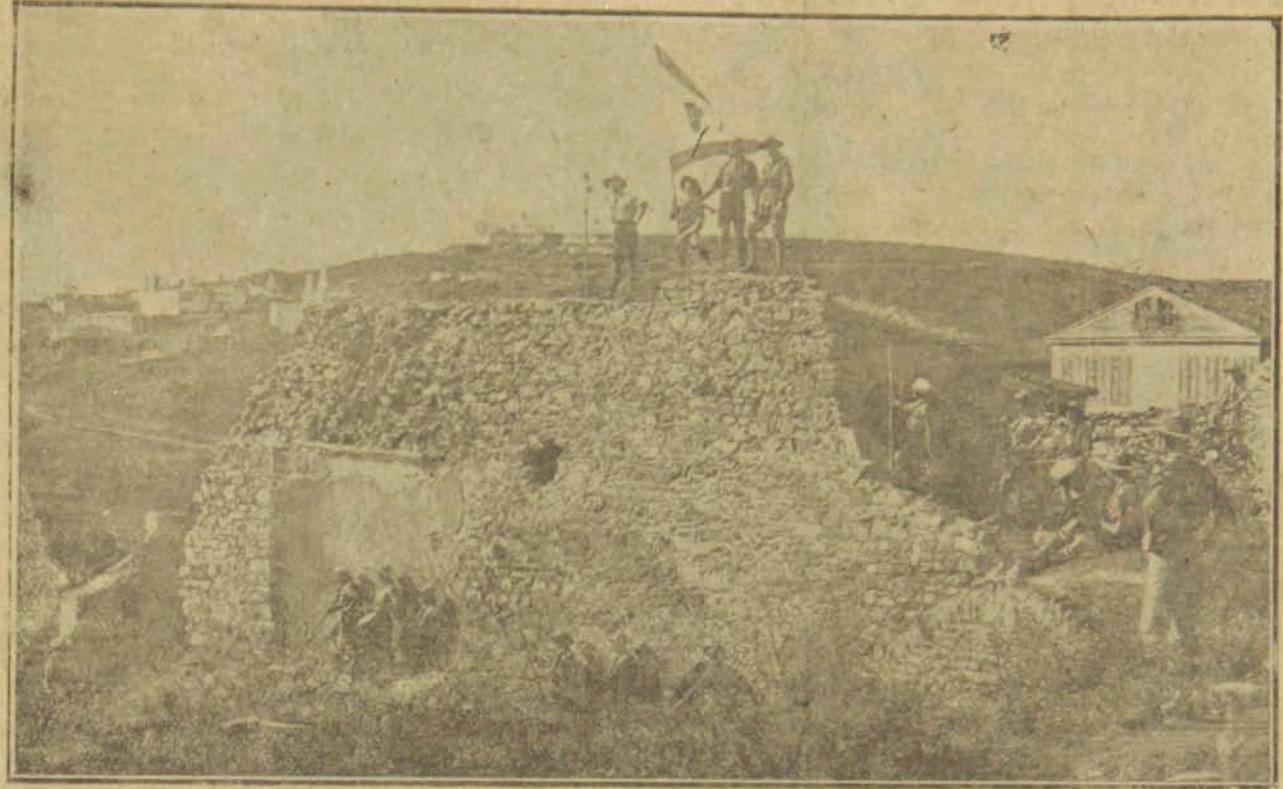
Այս ուսանողները կիլիկեցի էին ընդհան-

րապէս: Մին, Յակոր Պահլաւունի, Հաճընէն էր, որդի քաջ հայու մը որ ձերբակալած ու թուրք կառավարութեան յանձնած էր ապստամբ Գօղան Օղլու մը. երկուքը կորովամիտ Սսեցիներ էին, Աջապահնեան գերդաստանէն. երկուքն ալ Զէյթունցի, կորիծ ու համակրելի Պաշատուրն ու ճարօնցիի պէս կարծ այլ ջլուտ Փիլիպպոս: Ասոնց ներկայութիւնը տարօրինակ ոգեւորութիւն մը յառաջ բերաւ Նուպար-Շահնազարեան վարժարանին մէջ, որ, իր տասնամեալ հակիրծ այլ փայլուն կենցաղին մէջ, Փրանսական դեսպան Պուրէի և Նաբօլէսն Գ. ի կրթական նախարար Վիգդօր Տիւրիւլի պէս այցելուներ ունեցաւ, և ուր հայայոյն համաձայնութեան առաջին խազերը լսուեցան, մինչ պոլսահայութեան տգէտ մասը գեւ տրամա (դրուժան) կը նկատէր մեր Հարչարակից յոյն եղբայրները. Դրան պառակտիչ քաղաքականութենէն խարուելով:

Կիլիկեցի ուսանողները ուուրինեան դրամներ բերած էին, և իրենց պոլսեցի դասընկերներուն նուիրեցին զանոնք: Մասունքի պէս պահեցինք այդ տաշած մաշած պղինձները, «Կարողութեամբն Աստուծոյ շինեալ ի քաղաքն Սիս», որոնց վրայ կը նշմարէինք հայատառ արձանագրութիւններ, Լևոններու Հեթումներու, Կոստանդիններ թագաւորական անուններ ու պատկերներ, խաչի և առիւծի քանդակներ: Ազգային պատմաւթիւնը, որ սոսկ դասագիրք մ'էր յանկարծ իրականութիւն դարձաւ մեզ համար: Այդ փառաւոր անցեալին յարութիւն տալու բուռն փափաք մը վառեցաւ մեր սիրտերուն մէջ:

Խաչատուր ու Փիլիպպոս սկսան պատմել Զէյթունի վերջին կոփւները, որոնց ականատես եղած էին: Միթէ կարելի՞ էր այդ դիւցազնական դրուագները լսել ու անտարբեր մնալ: Միթէ բնական չէր որ անկախ կիլիկեայի մը գափարը յղանայինք, Զէյթունը ոստան նշանակելով:

Այս խորհուրդն իրագործելու համար, պէտք պիտի ըլլար՝ ուսումնաւարտ ըլլալէ յետոյ՝ հոներթալ ու մասնակցիլ լիոնականներու մաքառումներուն, անոնց պէս՝ հրացանը գրկած՝ ժայռերուն վրայ պառկելով ու կոշտ սնունդով մը շատանալով: Ուստի, վարժարանին պահպանողական տեսուչ Սիմէոն Միքայէլեանէն և նոյն խոկ աշակերտներէն գաղտուկ, կիլիկեցի ժառանգաւորներուն հետ միութիւն մը կազմեցինք, Զարգաշական Ընկերութիւն անունով, նախապատրաստուելու համար մեր ապագայ խստամբեր

Խասդիւզի Հայ Սկառուտները նախկին նստաքար-Շահնազարեան վարժարանի աւերակներւն վրայ կ'ոգեկացեն
Հին օրերը։ Զարցաշական Ընկերութեան եցաղներու, — Ազատ Հայաստանի իրականացումով, սոյն
նու իրական բոյնին աւերակներւն վրայ, կը պանծացնեն հայ դրօք։

Կեանքին։ Զու զեցինք կանոնադիր ունենալ, գիտնալով թէ գիրը ստարի ձեռք իյնալով, կրնայ վտանգել ու է դաւադրական ընկերութիւն։ Խիստ քննութիւնէ յետոյ կ'ընդունեինք նոր անդամներ, եւ հրահանգները բերանացի կը հաղորդէինք անոնց։ Հետաքրքրութեան համար, յիշատակեմ այս հրահանգները, պատանեկան ծալրայեղութեամբ տոգորուած, զորոնք մեր տամնաբանեայ պատուիրանքը կը կոչէինք։

1. Զարքաշական ընկերութեան անդամները տախտակի վրայ պատկելու էին, ամրացունելու համար իրենց ոսկրային դրութիւնը, Գիշերը, անկողինէն բարձ մը և վերմակ մ'առնելով, պառկելու էին կովի տախտակամածին վրայ, և առտուն, կրկին քրքրելու էին անկողինը կարծել տալու համար թէ հոն պառկած էին։

2. Զքօսանքի տաեն, մարմնամարզով միայն զրադելու էին։

3. Մէյմէկ ատրճանակ ունենալու և նշանառութեան փորձեր ընկելու էին։

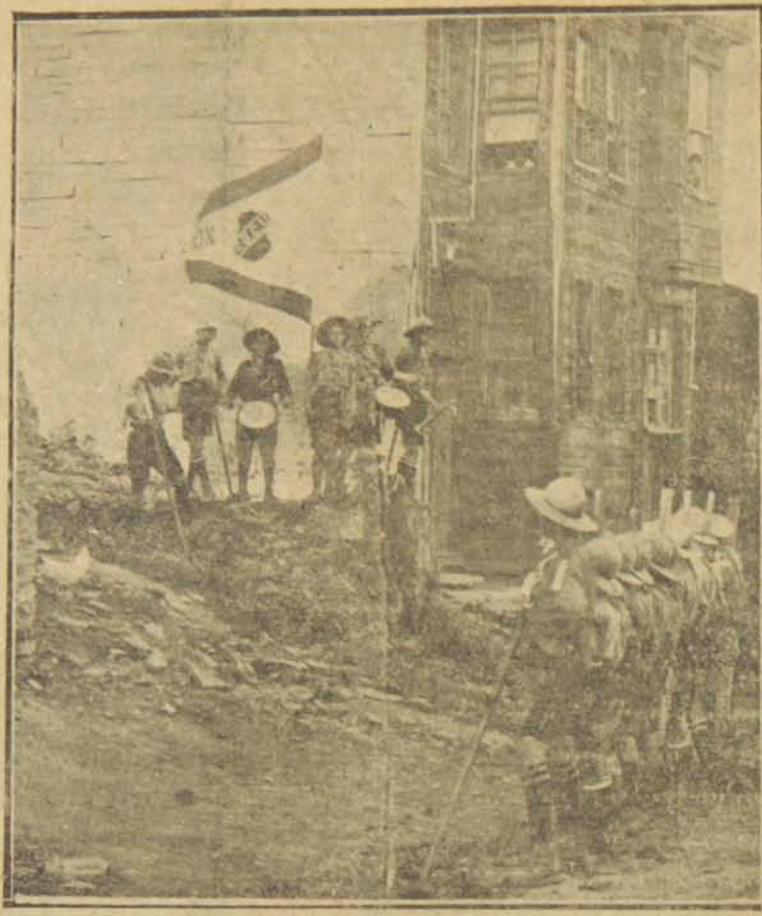
4. Ամուրի մնալու էին, քանի որ կին ու զաւակ ունեցող երիտասարդ մը դժուարաւ կրնայ նուիրուիլ ապստամբական գործունէութեան։

5. Մերթ ընդ մերթ ճաշակելու էին Զէյ-

թունցիներուն սիրական յօշուածը (ֆիօֆթէ) զոր Խաչատուր կը պատրաստէր վարժարանին խոհանոցին մէջ, կիսեփ միսով ու մեծաքանակ պղպեղով, դժուարամարս ու որկրակէզ սնունդ մը զոր սակայն կը լափէինք. Սպարտացիներուն սև ու կոչտ կերակուրը յիշելով։

6. Երբ դաշտային խնճոյքի համար Սիլիստասը երթային, հոն կրիայի արիւն խառնելու էին իրենց խմած գինիին մէջ, ստանալու համար այն բացառիկ զօրութիւնը որուն պէտք պիտի ունենային. և Խաչատուր, կրիային ետև կեցած, կ'սպասէր, որ խեղճ կենդանին դուրս հանէր վիզը, անոր մէջ ցցելու համար իր պատառաքաղն ու դանակը, որոնցմավ կը հոսեցունէր այդ իբր թէ կազդուրիչ հեղուկը։

7. Սորվելու էին Զէյթունի գաւառաբարբառը, լեռնականներուն հետ առսնց թարգմանի խօսելու համար։ Ուստի սորվեցանք ա տառը օ արտասանել (հացի տեղ հօց)։ Սովորեցանք անիծել՝ Զիւրս հօգու թէն իլլու (Զորս հոգիի կռնակ ելնես) ըսելով, այսինքն մեռնիս և չորս հոգի շալկեն ու զերեզմանատուն տանին զքեզ։ Սովորեցանք երդնուլ Զիւրս հազօր թէն Աւտարկօն վօկօ (Զորս հազար բեռ Աւ ետարան վկայ) բռնելով, քանի որ 4000 բեռ Աւելպարանը մէկ

Խասդիւղի սկառւտները ոգեւորութիւն կը սփռեն Պ. Մինաս Զերապի ծնած տան
աւերակներուն վրայ, իբր միւնիկ դուրս գալով, նախապէս այնքան շէն
ու հիմայ աւերակ դարձած Խասդիւղէն :

Աւետարանէն շատ աւելի ծանր կը կռու : Սովորեցանք ուրիշ շատ ասացուածներ ալ այդ կոռովի բարբառէն :

8. Գոց ընկերու էին Գամառ-Բաթիպայի երգերը : Մեր հայրենասէր վերատեսուչը, Ներսէս Վարժապետեան, եպիսկոպոսանալէ յետոյ Էջմիածինէն վերադարձին, իր հետ բերած էր զանոնք, և ջերմօրէն յանձնարարած էր որ կարդայինք : Լափեցինք, զի նուպար-Շահնաղարեան լիկինը, իր տպարանով ու թատրոնով կատարեալ լուսարան մ'ըլլալէ դատ, հայրենասիրական վառարան մ'էր, գրեթէ հրաբուխ մը :

9. Քալելու, վազելու, մագլելու ատեն, քար մը կապելու էին իրենց մէջքը՝ չյոգնելու համար, ինչպէս կ'ընեն եղեր Զէյթունցիները . և, երբ վաստակաբեկ իսկ ըլլալինք, կը հաւատայինք թէ չէինք յոդնած՝ այդ քարին շնորհիւ, այնքան մեծ է հաւատքին ազդեցութիւնը :

10. Իրենց կուրծքին վրայ կրելու էին հմայեակ մը, որ հող պարունակէր այն ռազմադաշտէն ուր Զէյթունի մարտիկները յաղթական

կանգնած էին այլազգիներուն վրայ : Այդ հողէն բերել տուած էինք, երբ մեր ունեցի ժառանգաւորները գացին իրենց քաղաքն անցունել տարեկան արձակուրդը : Այս հմայեակներով զինուած, անպարտելի կը կարծէինք զմեկզ : Միշտ կը յաղթէինք հրէայ դպրոցի մը մենէ բազմաթիւ աշակերտներուն, որնք մեզ պէս պտոյտի կ'ելնէին Օգ-Մէյտանի դաշտին մէջ : Զմեռը, ձիւնածեծի կ'րոնուէինք թուրք պատանիներու հետ, քար դնելով մեր ձիւնեղէն ուռմբերուն մէջ, և, երբ անոնք կծիկը դնէին, մեր հմայեակներուն վը վերագրէինք մեր յաղթանակը :

Այս խիզախ արարքներուն մէջ մեզ քաջալեր կը հանդիսանային վարժարանին ֆրանսացի կառավարիչը, Պօնկէն, որ, Խրիմի պատերազմին մամնակցած ըլլալով, Սէվասդօրօլի կուիները կը պատմէր մեզ, և հայ կառավարիչը Գարեգին Երամեան անուն խանդավառ բանաստեղծ մը, որ երկու կիրք միայն ունէր : Պայրընի քերթուածները կարդալ, և Վոսփորի մէջ ձուկ որսալ :

Զարքաշական ընկերութեան անդամները

որ մը ճաշի հրաւիրեցին Նազարէթ աղա անուն Շէյթունցի մը, որ պոլսահայ գաղութին մէջ կը շրջէր, իր քաղաքին զինուորական տարազը հագած ու մէջքէն թուր մը կախած։ Վարժարանին սեղանատան մէջ, ճառեր խօսեցանք ու բաժակներ պարզեցինք, և մեր հիւրը այնքան ժգնորւեցաւ որ յանկարծ թուրը քալեց ու սկսու ճօնել օդին մէջ, իրը թէ աներեւոյթ թշնամիի մը դէմ մաքառելով։ Եւ շնչը դղրդեցաւ անվերջ ծափերովը գիշերօթիկ ու արտաքին աշակերտներուն, որոնց բոլորն ալ ազգին պատիւ բերին ու ծառայեցին ապագային մէջ։

Պահլաւունի, հզօր հայրենասէր այլ տկարքերթող, Մարտէկեզի եղանակին վրայ յօրինեց երգ մը, որոյ միակ տունն էր հետեւեալը.

Հայկազնորդի՛, ազատ ի դրօշ
Մէր հայրենի դիմենի ի դաշ։
Սուր, հրացան, գնդակ, վառող
Մէկ միշտ լղան աջ բացուրեան.
Չարենի՛, շնչենի՛ թ... qorfär
Եւ Հայն ազատ ձայնենի՛, ազատ
Օ՞ն ի սուր, օ՞ն ի բուր

Այլ ի հուր, սիրս փրփուր.
Ի ուզմ, ի ուզմ, ի պատերազմ
Յառաջ, շանչ պնդակազմ

Յօրինեց սա քառեակն ալ, պարզ եղանակ յարմարցունելով անոր։

Կեցցէ Լեւոն, օծիկ Լեւոն.
Թագ կապեսէ Հայոց արքայ.
Զեյրուն լիցի մայրամադաֆ,
Եւ Կիլիկիա ազատ աշխարհ։

Ահա թէ ինչ երգերով կը թնդացունէինք Հասգիւղի լեռները, ասկէ 54 տարիներ առաջ, երբ խմբական պտոյտի համար թեազդանէ կ'երթայինք, մանաւանդ երբ դիտմամբ ոտնատրոփի կ'անցնէինք Ֆիշէնկանէի ասկէրներուն առջևէն, որոնք ոչինչ կը հասկնային մեր երգերէն և Լամարդին իրաւունք ունէր երբ կ'ըսէր թէ ամէն մարդ յեղափոխական է՝ քսան տարեկան հասակին մէջ։

Բնազդով կ'զգայինք թէ, ոխերիմ ոսօխներէ պաշարուած ցեղի մը համար, չարքաշութիւնը ինքնապաշտպանութեան առաջին դէնքն է։ Եւ արդարես Հայութիւնը անով միայն կրցած է տոկալ այն հարուածներուն որոնք իր վրայ տեղացին դարերէ ի վեր։ Զուիցերացի մարդասէր մը, բժիշկ Հարտի, որ Դաքսիմի ֆրան սական հիւանդանոցին մէջ դարմանած էր պոլ-

սական ջարդերուն առեն վիրաւորուած գաւառացի Հայեր, իր մէկ յօդուածին մէջ վկայեց թէ աւնոնցմէ ոմանք, 20-30 ձանր վէրքերով ծածկուած ըլլալով հանդերձ, ողջ մնացած էին և կրցան բժշկուիլ, մինչ, եթէ Եւրոպացի մը այդ վերքերուն 2-3ը մայն առած ըլլար անպատճառ կը մեռնէր։ Մեր ցեղին այս տոկուն կազմը աւագ կարևորութիւն մը ունի կեանքի պայտարին համար, և հայ արեակները (հայ սկառատները Ծ. Խ.), Տորքերու, Տրդատներու, Վարազդատներու հարազատ սերունդ, մեր ազգային չէնքին ամրագոյն սիւներն ըլլալու կոչուած են։

Նուպար-Շահնազարեան վարժարանը, գիտութեան ու ազգային գիտակցութեան կաթը ջամբելէ յետոյ 300 սաներու, փակուեցաւ 1876ին, երբ իր դրամագլուխը գրեթէ փճացաւ՝ մեծ եակարքու Մահմատ Նէտիմ փաշային օսմանեան գօնութիւններուն տոկոսը ջնջելով (դպրոցին դրամագլուխը այս գօնութիւններուն վերածուած էր՝ Նուպար փաշայի խորհուրդով), որ սակայն, Ներսէս պատրիարքի դիմումներուն հակառակ, չհաճեցաւ հաշուեցոյցին բացը գոցել)։ Գալով Զարքաշական ընկերութեան անդամներուն, կեանքին անողոք պայմանները անոնց չներեցին երագործել իրենց վեհ այլ միամիտ երազը։ Միհրան Սվաճեան ու Պահլաւունի Կիլիկիա գացին առաջինը իրը տեսուչ Վարդանեան վարժարանի, երկրորդը իրը Հնչակեան գործիչ, պաշտօն մը որոյ հետեւ անքով ձերբակալուեցաւ ու Ֆէզզան աքսորուեցաւ։ Միւս ընկերները որոնց գրուածները կը զարդարէին Երկրագունդի էջերը, զանազան ասպարէզներու հետեւեցան, այլ միշտ իրենց սրտին մէջ վառ պահեցին հայրենասիրական բոցը, անուշահոտութեան շիշի մը պէս որ հեղուկին սպառելէն յետոյ ալ կը պահէ անոր բոյը։

ՄԻՒՍԱՍ ԶԵՐԱԶ

Ծ. Խ. Վերի գրութիւնը, որ շատերուն մէջ յիսունական թուականներու վերազարթնումի ողեւորիչ յիշատակները պիտի արթնցնէ, Պ. Մինաս Զերազ մասնաւրապէս գրած է «Հայ Սկառուտ»ի համար, ասով ազգային յարգելի գործիչը իր համակրութիւնը եւ քաջալիքնը ցոյց տալու համար մեր ծեռնարկեն։

Թէերիս աշխատակից Պ. Սիւսակ ՆԱՊԱՆՏԵԱՆԻ ՕՐ. ԵՌՎԻՆԱՐ ԵԱԶՄԱԾԵԱՆԻ հետ ամուսնութեան առքի Խմբագրութիւնս իր շնորհաւորութիւնները կը յայտնի եւ երջանկութիւն կը բաղձայ։

ՍԿԱՌԻՏԸ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ Է

Մարմնով զարդացած սկառւաը երբ իր պատուիրաններու կատարեալ գիտակցութիւնը ունենայ, շինուած է այլես անոր մէջ մարդք: Մարդ մը՝ որ կը քալէ կեանքին մէջ ըլլայ իր ճանապարհը փշոտ թէ քարոտ. կը վազէ դէպի հաստատ իտէալը, ըլլայ իր ճանապարհը փշոտ թէ քարոտ. կը վազէ դէպի հաստատ իտէալը, ըլլայ ան շատ հեռու իրմէ: Անոր մէջ շինուած է մարդը, հասուն նկարագրով: Եւ ի՞նչէ Սկատիզմի նպատակը: Անոր նպատակն է նկարագրով բարձր Մարդ-կենդանին կերտել:

Սկառւաը իր պատուիրաններու կիրարկութեան մէջ, միշտ կը գտնէ մարմնականին հետ մէկտեղ հոգեկան բաւարարութիւն: Առօրեայ աշխատանքներովը իրեն և ուրիշներուն օգտակար կ'ըլլայ: Կը շինէ, կ'արտադրէ, անորութիւնները կատարուած հետախուզութիւններով շօշափելի կը դարձնէ:

Սկառւաը կը սիրէ կենդանին, կը սիրէ բոյը: Կենդանիները կը խնամէ, բոյսերը կը բազմացնէ: Այս նպատակով կ'աշխատի բոյսերուն մայրը եղող հողը քրքրել, մանրել, ու բարելաւել. ան երկիրը կը շինէ. ուրեմն երկրագործ է:

Գիտնալով որ Սկառւատիզմը ամենէն աւելի պատանիներուն 11-15 տարեկաններուն կը պառշաճի, շրջան մը՝ ուր փորձութիւնները ֆիզիքանին հետ մէկտեղ պիտի կրնային աղարտել նաև անոր բարոյականը: Այս շրջանին հողի աշխատանքը, պարտէզի մը մշակութիւնը, ծաղկիներու հետ զբաղումը, տանը յարակից բակին մէջ հաւի, ճագարի նման կենդանիներու բուժանումը, անվթար պիտի պահէին զինքը անկումներէ:

Իր ամէն մէկ քայլովը հողին հետ գործ ունեցող սկառւաը օտար հողերու վրայ կատարած աշխատանքները, շատ մօտ ատենէն նոր թափով ու նոր եռանդով պիտի շռայլէ հայրենի հողին վրայ, իր գիտցածը պիտի սորվեցնէ հայ գեղջուկին, հող մը՝ որ այնքան կարօտ է անոր գիտակից ձեռքին, սիրտ մը՝ որ այնքան պէտք ունի անոր խանդաղատանքին:

Պատմութեան նախօրեակին, ազգերու պատմութեան իրական փայլ մը տուող շրջանը եղած է երկրագործականը:

Աստուածաշուշի առաջին էջերուն մէջ մենք կը տեսնենք թէ հողէն շինուած մարդ, աստուածային պատուէրին հակառակ քայլ մը ա-

ռած ըլլալուն համար դրախտէն վտարուեցած ու դարձեալ նոյն հողով զրադելու դաստապարտուեցաւ:

Աւրեմն հողահակութիւնը նախամարդուն բնատուր ձիրքն է:

Նոյն Աստուածայունն է որ կ'ըսէ թէ նոյն Նահապետ այգի տնկեց, ուրկէ գինի պատրաստեց և գինովցաւ: Արրանամ արտերը կը մշակէր, որդին Խառնակը ցանք կը կատարէր ու առատ բերք կ'ստանար:

Արաբները կ'ըսեն թէ երկրագործութիւնը աստուածային է, քանի որ Աղամ դրախտէն վտարուած ժամանակ իր հետ փոխազրեց երեսուն տեսակ պտղառու ծառի միւղեր ու զանոնք բազմացուց:

Եգիպտացիները Օսիրիսը, Նեղոսի հովտին թագաւորը երկրագործութեան աստուած ճանչցած էին: Ան, իր հպատակները երջանիկ ապրեցնելու համար, մէկ կողմէն լաւ արդար օրէնքները դրած էր, միւս կողմէ հողի աշխատանքը գիտութեան ձեին վերածած, ընդհանրացուցած բերքը բարեկաւելու միջոցներուն վրայ խորհած, և բերքին օգտակարութիւնն ու արժէքը աւելցընելու համար անհրաժեշտ ձևափոխութիւններուն արուեստը ժողովուրդին ուսուցած էր: Մասնաւոր բանակ մը կազմակերպած էր, որուն պաշտօնն էր երկրագործ դասակարգին բարօրութեանը հսկել ու ժողովուրդը երկրագործական գիտելիներով մարզել: Առանց չափազանցելու կրնանք ըսել թէ Եգիպտական ամուր քաղաքակրթութեան հիմնական աղդակներէն մէկն ալ երկրագործութիւնը եղած է:

Հելլէնները իրք բնական ժառանգորդներ եգիպտական քաղաքակրթութեան, անոնք ալ իրենց ինքնայտառուկ ձիրքերով այս ճիւղը յառաջացուցած էին: Հելլէններու մօտ, մայր հողը խորհրդանշող բերիութեան աստուածը Նեկար կամ Սերէն էր: Սերէն Սիկիլիոյ թագուհին էր և այս գեղեցիկ երկրին մէջ իր հպատակներուն երկրագործութիւն. կը սորվեցնէր. Սէրէս ծնաւ հարստութեանց աստուածը, Պղուտուը: Կը տեսնէք, այդ շրջանին իսկ Հելլէնները հասկըցած էին թէ երկրագործութիւնն է մայրը, հարստութեան: Անոր աղջիկը Բլուրօն բոյսերուն մէջ բարձրացող կենաց աւիշի գիցուհին էր թիւնեսիս կամ Բազոս, Ասիայէն եկած երբեմն մօրուսաւոր մարդու մը, երբեմն ալ կնաշ մարդի պատանի մը կերպարանքով այգին կը խորհրդանշէր: Բուսականութիւնը, հովիւներու աստուծոյն Բանի գործն էր:

Վասրորի ակադեմները

Մինչ Հելլէնները այսպէս երկրագործութիւնը դիցաբանութեան կարգին նուիրաբանացուցած էին, Հոռմայցիք ալ իրենց կարգին ընտանեկան աստուածներու քով ունէին Բրոսէրբինան, բոյսերու ծլումը ապահովող չատուածը. Ֆլոռան, հունձքի ծաղիկը Ռիւպիկօն, ցորենի ժանգախտը. Բօմօնան, մրգաստաններու չաստուածը: Անոնց համար նուիրականութեան կարգը դասուած էր իրենց պատերու երկրագործական մէթոսներու կիրարկութիւնը:

Հոռվմէական պատմութեան սկիզբները
ժանիւսը հերկի եղանակները կը սորվեցնէր,
Սարիւնը ցանքի մեծ չաստուածն էր. երկրա-
գործական գիւտերը ամբողջ անոր կը վերա-
գըրուի: Լիպինը այգին, Վինիւսը պարտէզներ
կը խորհրդանշէր: Այս վերջինները մեծ չաս-
տուածներ էին:

Զինացիք, Ասիոյ այս հին ազգն ալ, երկրա
գործութիւնը ճանչցած էր գիտութեանց ամե-
նանուիրականը և ամենաարժէքաւորը։ Այս ըն-
դարձակ կայսրութեան հին թագաւորներէն
Եհն-Ղի, առաջին անգամ հերկի և ցանքի զա-
նազան ձևերը, հիւանդութեանց առաջքը առ-
նելու միջոցները ժողովուրդին սորվեցուցած էր։
Երկրագործական բազմաթիւ գրքերու պատրաս-
տութիւնը անոր կը վերագրեն։ Ամէն տարի,
անոր յիշատակին Զինաստանի բազմաթիւ
մեհեաններուն մէջ ծաղիկներ և պտուղներ կը
նուիրեն։ Սու-իհն-Ղի անուն թագաւորն ալ
քսանը ութը գար առաջ ժողովուրդին ուղղած
իր հրամանագրերէն մէկուն մէջ կ'ըսէր։

«Երկրագործութիւնը կառավարական հա-
յրստութեան ամենամաքուր աղբիւրներէն մէկն
է։ Աստուած անով է որ մարդոց թշուառու-
թիւնները կ'ամոքէ ու անոնց պէտքերուն գո-
հացում կու տայ»։

Մենք հայերս ալ ունեցած ենք մեր պատմական երկրագործական կեանքը։ Կեանքը մը որուն մէջ ապրած ենք թէ մայրենի հողին վրայ և թէ անկէ դուրս։ Ամերիկա գաղթող հայերէն մեծագոյն մասը հոն ազարակներու մէջ նոր մէթօտներով երկագործութեամբ կը պարապի։ Հայրենիքի ստուար մեծամասնութիւնը երկրագործ է։

Հայ սկառուտը հայրենիքի վերաշխնութեան
գործին մէջ մնած դեր ունի կատարելիք :

Այդ նպատակով Հ. Մ. Բ. Մ. վարչութիւնը, «Հայ Ակադեմի էջերուն մէջ գիւղատընտեսական դասընթացք մը Ակսելու գեղեցիկ գաղափարը յղացած է : Յաջորդ թիւով կ'սկսինք մեր առաջին դասին : Մեր դասախոսութիւններու ընթացքին, պիտի ջանանք գործնական անմիջական անհրաժեշտութիւն ունեցող գիտելիքներու վրայ գրել :

Գիւղամսնանակ. վրժ.

Urdu

Հոդագիտ

Խմբագրութիւնս իր անկեղծ ցաւակցութիւնը
կը բերէ Նոր Դպրոցի սկզբունքներու խմբապետ Պ.
Արարաւա Քրիստոնի իր հօր

ՏՕՔՑ. Լ. ՔՐԻՍՏԱՆԻ

անակենաց մահուան սուբի:

Պ. Արարատ Քրիստոն իր սրբազնի շնորհակալութիւնը կը յայսէկ Հ. Մ. Լ. Մ. ի կեդրնի վարչութեան այն անկեղծ մասնակցութեան համար զոր քերի սիրայօժաւ իր հօր մահուան ժանրապետի:

ՄԱՐԶՈԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷջ

Ֆրանսական սրուի ոգին բոլորովին տարբեր է, գէթ իր ընդհանուր գծերուն մէջ, անկյո-սաքսոն ոգիէն. Ֆրանսացին կը սիրէ այն սրուները ուր կարգապահութիւնը իր նուազագոյն աստիճանին մէջ կը գտնուի: Առիթը ունեցայ անգամ մը իրաւարար ըլլալու foot-ball associationի խաղի մը և կրնամ ըսել թէ շատ մը կէտերու մէջ հայ և ֆրանսացի մարզիկը, ֆութպոլիսար համանման յատկութիւններ և թերութիւններ ունին, և քանի որ շատ լաւ կը ճանչնաք հայ ֆութպոլիսար, կրնաք դաղափար մը կազմել այսաեղի մասին ալ, ֆրանսացի մէջ Rugbyն շատ յարգի է. մասնաւորաբար Midiի մէջ. ուր ժողովուրդը աւելի կրքոտ արիւն մը ունի, ուր ամառը ցլամարտը կը խանդագառէ զիրենք և ձմեռը հօչքը հազարաւորներ կը համախմբէ րուցին մէջ: Իմ մասին, երկուքին հետ ալ չկրցայ հաշտուիլ. ոչինչ այնքան անիմաստ կը գտնեմ որքան խանդագառուիլ ի տես կատաղի կենդանիի մը գալարումներուն, ինչպէս նաև հօչքին մէջ. ուր դալարուողը մարդկային էակ մըն է. փոխանակ ցուլի: Այսուհանդերձ իրողութիւն մը կայ մէջտեղը և ստիպուած ենք զայն ընդունիլ ինչպէս որ մեզի կը ներկայանայ: Ամէն ժողովուրդ իրեն յարմարող սրուներուն կը հետեւի և ֆրանսացին կը սիրէ բուռն ու կրքոտ սրուները:

Սակայն անիրաւութիւն մը պիտի ըլլար բացարձակապէս միակողմանի դատել և շտեսնել այն ահագին ճիգերն ու զոհողութիւնները, որոնք կը լավան բազմաթիւ ակումբներու և վերջերս ալ մասնաւնրաբար կառավարութեան կողմէ, ետ չմնալու համար միւս ազգերէն մարզական աշխարհին ուրիշ ճիւղերուն մէջն ալ:

Ֆրանսական երեսփ. ժողովը իր մէջ սրութմէն երեսփոխաններ կը հաշուէ. կառավարութիւնը 15-16,000,000 ֆրանքի պիւտճէ մըն է յատկացուցած բովանդակ մարմնակրթական և յարակից շարժումներու զարգացումին համար. յարակից շարժումներուն մէջ կրնանք դասել ողինուրական ծառայութեան նախապալատրատութեան ընկերութիւնները: Մարմնակրթանքի ֆեդերացուուցի ոգի ի բոին կ'աշխատի այժմ Անգլերս ողիմափականներուն մէջ պատուաւոր կերպով ներկայցնելու համար ֆրանսան: Արդէն աշխատութեան սկսած են, ձևադուր ըլլալու foot-ball associationի մարմարութեան մէջ կը կատարուի կը կատարուի ֆրանսայի ամէն կողմէրը:

Գալով ակումբներու կազմութեան, նախ, ամէն քաղաք, ամէն կարեւոր կեղրոն, իր բազմաթիւ ակումբները ունի, որոնք իրարմէ բոլորովին անկախ բայց միշտ համերաշխ կը գործն: Յետոյ, ֆրանսան ստորաբաժնուած է բացուներու և իրաքանչիւ քաջութիւնի համար կայ comité régional մը որ կը զեկավարէ իր յրջանի ակումբներուն ընդհանուր գործունէութիւնը. իսկ բոլոր ակումբներուն և comité régionalներու պատուաիրակները միանալով կը կազմեն «Union des Sociétés Françaises de Sports Athlétiques» (U. S. F. S. A.): Այս միութիւնը, որ աւելի ճիշդը դաշնակցութիւն մըն է, միակ հեղինակաւոր մարմինն է մարզական աշխարհին մէջ. այսուհանդերձ ցիկլիստը հօչքը, էսքրիմը և ուրիշ կարգ մը ճիւղեր իրենց առանձին ֆեդերացուուցին բայց U. S. F. S. A.ին հետ կապուած են ճշմարիտ դաշնագրերով (traités) U. S. F. S. A.ը պաշտօնապէս ճանչցուած է պատերազմական և ծովային նախարարութիւններէն: Օրէնք մը քուէարկուելու վրայ է որուն համեմատ որոշեալ թւով սրուներու մէջ որոշ աստիճան մը յառաջացողներ կրծատեալ զինուուրական ծառութեան իրաւունք պիտի ստանան: U. S. F. S. A.ը կ'որոշէ բոլոր ակումբային կամ միջազգային մրցումները, ըլլայ associationի, ըլլայ րացբայի համար. նոյնպէս անոր բովէն կ'անցնին բոլոր մարզական հաւաքումները, Սակայն, ինչպէս վերը ըսի, իւրաքանչիւր ակումբ բոլորովին անկախ է իր ներքին կազմակերպութեանց մէջ:

Եղանակին էն գլխաւոր մրցումները կատարուեցան գրեթէ:

Ֆրանսա-Ակովայիա, Ֆրանսա-Անգլիա, Ֆրանսա-Իտալիա մրցումները— (առաջին երկուքը բացի բարձինը association) վերջացան ֆրանսացւոց պարտութեամբ, բան մը որ խթան մը եղած է աւելի խանդով գործի փարելու: Յաջորդաբար պիտի կատարուին Կալլէս (Galles)-Ֆրանսա, ինչպէս նաև անգլ. և ֆրանսական բանակներուն միջև մրցում մը:

Ազգայնամոլ մը եղած չեմ ըլլար եթէ ըսեմ որ օտարները գործի վրայ իրենք իրենց մէջ տեսնելէս ի վեր ա'լ աւելի գնահատել սկսայ մեր մէջ սկսող և տարածուող շարժումը, մեր մէջ ծնունդ առած ոգին:

Հ. Մ. Լ. Մ. ը, ինչպէս նաև պոլսահայ գործող երիտասարդութիւնը մարմնամարզը

դպրոցէն իսկ սկսելու շատ գովելի գաղափարը ունեցան : Բան մը որ զրեթէ բոլորովին կը պակսի հոս : Այստեղի դպրոցական պատանեկութիւնը զրեթէ չնետաքրքրուիր սրուով և յանցաւոր չէ քանի որ առաջնորդող չկայ յաճախ : Իսկ դըպ բոցներէն դուրսի երիտասարդութիւնը կարելի է երկուքի բաժնել . կայ մաս մը որ ինքզինքը տուած է սրուի և ատիկո կերպով մը իրեն ապրուատի միջոց ըրած . Քարբանթիէի շահած միլիոնները շատերու երեւակայութիւնը կը զըր գըռնեն : Իսկ անդին կայ ուրիշ մաս մըն ալ որ բոլորովին կ'անգիտանայ իսկ սրուի գոյութիւնը Չեմ կրնար չհիանալ զիս շրջապատող միջավայրին առաւելութիւններուն վրայ որոնք շատ են թւով, բայց նոյն այդ զգացումս իսկ պատճառ կ'ըլլայ որ լուսթեամբ չանցնիմ իրենց թերութիւններուն վրայէն . քանի որ կուզենք միշտ նորին, միշտ լաւին հետեւիլ, առանց կրկնելու թերութիւնները զորս կը նշմարենք մեր շուրջ յաջողութիւնն իսկ այն գործին՝ որուն լծուած մեր այժմու երիտասարդութիւնը՝ կը պահանջէ այդ բանը :

Անուրանալի է որ ֆրանսական դպրոցական ծրագիրները հիմնական փոփոխութեան մը կը կարծաին, քանի որ բացայայտօրէն ճանշուած է մարմնակրթանքի թերը սերունդներու պտտրաստութեան մէջ :

Գրութեանս սկիզբը Հայ և Ֆրանսացի ֆութպոլիսաններուն իրերանման յատկութիւններ ունենալուն մասին խօսեցայ . այս մասին կ'ուզեմ պղտիկ թելադրութիւն մը ընել : Foot ball Rugby Godeը կը դրկիմ սա՛ փափաքով որ այդ խաղն ալ աւելնայ ձեր ծրագրին վրայ . չեմ գիտեր թէ ի՞նչ պատճառաւ ցարդ չէ սկսուած այդ բանին : Վստահ եմ որ ընդունելութիւն պիտի գտնէ խաղը մեր երիտասարդութեան մէջ : Մանաւ անդ որ պղկոյ մէջ ֆրանսացիներ գտնուելու առաւելութիւնն ալ կայ, կարելի է անոնց առաջնորդութեամբ գործի սկսիլ :

Գալով սկառտիզմին պէտք ըսել թէ Scoultismeը երբեք չէ շահած հոս պահանջուած ժողովուրդականութիւնը որուն ամէնէն աւելի պէտք ունին . ան իրու լիւքս նկատուած է և ըստայնմ կը վերաբերուին . Նոյնիսկ, ըստ ֆրանսացւոց կարծիքին շարժումը պատերազ Ան առաջուանէն նուազ եռանդու է հոս ալ, պէտք է խոստովանիլ թէ շարժումին զլուխը եղողները երբեք չեն թերանար իրենց պաշտօնին մէջ . բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ կը հովանաւորեն զայն, որու Տուլիներ կը կազմակերպուին, և,

ուշ կամ կանուխ ժողովուրդը պիտի ըմբռնէ գործին կարևորութիւնն ու լրջութիւնը . այնպէս ինչպէս ըմբռնուած է Անկո-Սաքսոն երկիրներու մէջ, Կէտ մը որ ոչ նուազ ուշագրաւ է, կղերին հակառակութիւնն է առաւելապէս վսեմ ու բարյականի վրայ կառուցած այս կազմակերպութեան դէմ . կան մտայնութիւններ որոնք զարաւողութիւններ են իրենց ժամանակին համար և անիմաստ այդ հակառակութիւնը մէկն է այդ զարտուղութիւններէն :

Կը ջանամ շուրջս ճանչցնել հայկական շարժումը որ ստեղծուած է և որ պիտի տարածուի անշուշտ մայր հայրենիքին մէջն ալ . տրամադրութեանս տակ եղող գրքերն ու լուսանկարները զարմոնք ու հիացում կը պատճառեն օտարներու որոնցմէ շատերուն համար հայ անունն իսկ ցարդ անձանօթ է մնացած :

Արդէն մեզի համար մէկ ճամբայ կայ ամէն ասպարէզի մէջ . օտարին համակրութիւնը շահելու ոչ թէ քծնելով ու մուրալով, այլ ցուցնելով թէ գործի վրայ ենք, թէ՝ պատրաստ ենք ընդգրկելու ինչ որ նոր է ու լաւ . այն ատեն համակրութիւնն ու քաջալերանքը պիտի գան ինքնաբերաբար :

Մարտիիա

ԳԵՂԱՄ ԽԱՇԽԱՇԽԱՆ

Ա Թ Լ Ե Թ Ի Զ Մ

Դ.

ԱԹԼԵԹԻԿ ՄՐՅՈՒՄՆԵՐՈՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անգամ մը որ աթլէթ մը իրեն յարմար գտած ճիւղին մէջ լաւ մը վարժուած է, ու սումնասիրելով անոր օրէնքները, պատրաստ մասնակցելու մրցումներու, պայմանաւ որ յան կարծական հիւանդութիւններ իրեն արգել չըլլան : Լաւ վազել, կամ հեռու ցատկել, երկաթ նետել կարենալու համար առառ իրիկուն գիշեր ցորեկ, երազին մէջ իսկ մարզանք ընել լը չի բաւեր, արշիք մը պիտի և բափանցի ի ճիւղին մասնագիտական գաղտնիքներուն եւ օրէնքներուն : Շատ մը արշաւներ կորսուած են լուսնիործութեան, ջղայնոտութեան և ընդհան բապէս վազելու օրէնքներու անգիտակցութեան երեսէն : Անձնազօրաւորը չէ որ երկաթը ամենէն հեռուն կը նետէ, այլ երկաթ նետելու օրէնքներու . իր գործածելիք մասներուն և ձեւերուն գիտակից ու մարզուածն է որ ամենէ

հեռուն կը նետէ . անտարակոյս այս վերջինը որքան զօրաւոր ըլլայ իր ասպարէզին մէջ այնքան յառաջաղէմ ու յաջող կ'ըլլայ :

Նախ եւ առաջ աթլէթ մը իր անձին տէրը ըլլալու է . այսինքն՝ իր կատարեալ պաղարիւնիւթիւնը պահելու է : Մօտաւոր մրցումի մը համար երբեք պէտք չէ նեղուի . ձեռքերը դողդողացող զինուորը ոչ միայն չի կրնար թշնամի մը սպաննել , այլ նոյնիսկ չի կրնար իր անձը պաշտպաննել . արդէն յուզեալ վիճակի մէջ ճիգը որքան անկարելի , նոյնքան ալ լիսասակար է : Անտարակոյս ի ընէ ջղային կարդ մը աթլէթներ այս օրէնքին չեն կարող տառապէս հնազանդիլ . սակայն կրնան մինչև մրցումին պահը իրենց միտքը զբաղեցնել ուէ նիւթով կամ գործով : Օրինակի համար , երբ Արամ զգայնու է ու երկու օր վերջ կատարուելիք մրցումի մը մէջ պարտուելու հաւանականութիւնը զինքը կը նեղէ , գիւերներն ալ բնականաբար անքուն կը մնայ . ախորժակը կը գոցուի , ուաքերը կը դողդողան , փորին մէջ կարծես կարիճներ յրջան կ'ընեն , իսկ գանկին վրայ սալեր կը գործն : Ասոր դարման , Արամ այդ օրերուն ոչ մէկ աթլէթիկ հարցերով պէտք չէ զբաղի . ընդհակառակը խանդավառող հարցերով իր ուշադրութիւնը պէտք է ուրիշ տեղեր կեդրոնացնէ . թող բացառաբար զբաղի քաղաքականութեամբ թո՛ղ լրազիրներու մէջ ոճիրներու անվերջ էջերը կարդայ . թող զաւելտաթերթերը թըղթատէ , ազտօտ տեղերը զանց առնելով այս պէտով զբաղում կ'ստեղծէ իրեն : Իսկ Արամի ընկերներն ալ երեք քովը երթալով մարդական նիւթերու կամ անոր յաջողելու հաանականութիւններուն վրայ պէտք չէ ճառեն :

Մրցման թուականէն 2-5 օր առաջ , իսաւերու տեսակին և մրցորդին ֆիզիքականին զահանջքին համար . շատ փորձ ընելը յաճախ սեւի լիսասակար է . քան թէ քիչ փորձը . մըր յումէն մէկ քանի օր առաջ ծանր աշխատութեամբ պէտք չէ պարապիք . այսինքն պէտք չէ զուր տեղը սպառէք կաթիլ մը ձեր ոյժէն :

Վաղքին առաջի 24 ժամուան միջոցի սրունդի կարեւոր ուշադրութիւն մը պէտք է ներ : Աթլէթը դժուարամարս ոչ մէկ քան պէտք ուտէ : Վաղքին առաջին գիշերը ամէն դիւամարս կերակուրները կրնայ ուտել ըստ սովորականին . ոգելից ըմպելի խմելը ինչպէս միշտ . անսաւանդ այդ օրերուն բացարձակապէս արիւած է . խմելէ վերջ խօլաբար վազող ջըրանկիրներէ մի խարուիք . մարզանքը ձեզ դէ-

պի գերեզման պէտք չէ վազցնէ , զգուշացէք : Ենթազրենք թէ վազելու մրցու իր տեղի պիտի ունենայ ցորեկէն վերջ , աթլէթը չափաւոր նախաճաշ մը պէտք է ընէ . կրակին վրայ կարմըցած հացով քիչ խաշած հաւկիթ մը , գետնախնձոր , արմտիք պէտք է ուտէ : Եթէ մըրցումը ցերեկուան ճաշը 11.30էն վերջը պէտք չէ ընէ : Այս թեթև ճաշը պէտք է ըլլայ . լաւագոյն ճաշն է կրակին վրայ կարմըցած հացով մէկ կամ երկու թեթև խաշած հաւկիթ , թերեւս ոչ զօրաւոր թէյ մը , շաքարը քիչ կամ առանց շաքարի , սակայն որևէ տեսակ աղանդերներէ պէտք է զգուշանալ :

Մյունդի մասին այս հոգածութեան գլխաւոր պատճառն է սաամոքսը և աղիքները պահել կատարեալ վիճակի մը մէջ : Պնդութիւնը գրեթէ բոլոր հիւանդութիւններուն իրական պատճառն է : Այս գործարանները լաւ պահելու համար մասնաւոր ուշադրութիւն մը ընելու է , մանաւանդ մրցումներու մասնակցելէ առաջ :

Արշաւներու մէջ յաջողելու կենսական ազգակներէն մին ալ «տաքնալան է : Մրցման մասնակցելէ կէս կամ մէկ ժամ առաջ աթլէթ մը դաշտին մէկ անկիւնը կամ ուէ ուրիշ տեղ մը պէտք է փոքր վազքերով իր մարմինը տաքցընէ , այսինքն արեան շրջանը զօրացնելով , իր մարմինը գործելու պատրաստ վիճակի մէջ դնէ . թմրածութենէ ազատէ : Ալ ազ և կարճ վազողները երկու կամ երեք կարճ արշաւներ պէտք է ընեն իրենց 3/4 ոյժովը : Արգելարշաւի մասնակցողները պէտք է նոյնը ընեն ու փորձեն մէկ կամ երկու արգելքներէ անցնիլ իբր վարժութիւն : Արգելարշաւի պարագային , անշուշտ այս փորձերը կրնան կատարուիլ մրցումը սկսելէն անմիջապէս առաջ , որովհետև միայն այդ միջոցին է որ արգելքները դաշտին վրայ կը զետեղուին . ուրեմն դատաւորները պարտին թոյլատու գտնուիլ փորձել ուզող աթլէթներու : Իսկ երկար վազողները , եթէ կէս կամ մէկ մըզոն պիտի վազեն , պէտք է ասդին անդին պըտըալի մինչև որ իրենց սրունդներուն մասնները գտնեն իրենց ճկունութիւնը և յետոյ 300-600 մէթրի չափ իրենց 3/4 ոյժովը վազեն , թոքերը թթուածինով լեցնելու համար : Այս տաքնալու փորձերէն վերջ աթլէթները պէտք է իրենց հանգստարանները , սենեակները քաշուին ու ոտքերնին գետնէն վեր պահեն : Ոչ մէկ պարագային աթլէթներ մրցումէ մը առաջ կամ վերջը խոնաւ խոտին վրայ պէտք չէ նստին : Միշտ

Գ.Ա.Գ.Ա.Ր. ՏՈՒՆ Վ.Ա.Բ.Ժ.Ա.ՊԵՏԵՎՈՒՆ

Հ. Մ. Ը. Մ. ի անդամներէն, որ վերջերս Ամերիկայէն վերադարձած է, եօթը տարուան բացակայութենէ մը վերջ, 1910-1913 Պօլսոյ բոլոր միջազգային և Հայ. Ողիմակիական հեծելանիւի մոցումներու առաջնութիւնը շահած է, և Ամերիկայի մէջ լաւագոյն կերպով հետեւած է Կովամարտի.

ծածկացով մը ոտները, ձեռները եւ մարմինը
պէտք է պաշտպանեն, եթէ մրցման սպասել
հարկ կ'ըլլայ որեւէ յապազման պատճառաւ:

Կարճ տարածութեան մը վրայ վազողներ
մրցումէն առաջ ծուած ճամբայ ելլելու կանոնա
ւոր փորձեր պէտք է կատարեն առ նուազն ե-
րեք անգամ, ոտներնին հաստատելիք փոսը փոր-
ձելու համար. իսկ երկար հեռաւորութիւն վա-
զողներու համար, արդէն ծաելը այնքան հար-
կաւոր չըլլալով, այս փորձը կարելի է զանց
առնել: Կարճ արշաւներու յաջողութեան գաղտ
նիքին դուռը ճամբայ լաւ ելլելու կողմէն կը
բացուի.... ամէնքդ ալ ուշադրութեամբ նա-
յեցէք դէպի հոն. բացէք ձեր ականջները, մար-
զեցէք ձեր ոտները և ոչ միայն պիտի յաջողիք,
այլ պիտի կարենաք Եւրոպական չափանիշներու
հաւասարիլ եթէ քիչ մը յարմարութիւն
ունիք:

Բոլոր վաղքերուն մէջ կան կարդ մը որոշ
օրէնքներ որոնց պարտէն հնազանդիլ բոլոր մըրս
ցորդները։ Ատոնց մէ մին վաղողէն անցնիլն է։
Երբեք ներսի կողմէն պէտք չէ անցնիլ։ ո-
րովհետև օրէնքի հակառակ է և յետոյ՝ վը-

տանգաւոր ալ է։ Այս օրէնքը չյարգողը ոչ
միայն խաղէն դուրս կը հանուի, այլ նաև հա-
ւանաբար վազողի մը կօշիկին սուր քամերէն կը
վիրաւորուի։ Առջեւ անցնելու համար օրէնքը
կը պահանջէ որ երկու որոշ քայլաչափ հեռա-
ւորութիւնէ մը անցնուի։ Դաշտի դատաւոր-
ները կատարեալ ուշադրութիւն պէտք է լնեն
այս օրէնքին։ Սթօքհօմի քալելու մրցումնե-
րուն էլջ Գանատայի լաւագոյն քալողը այս օ-
րէնքին հակառակ շարժելուն համար մրցումէն
հանուեցաւ ։ Քիլօմէթր տեղ յաջողութեամբ
քալելէն զերջ։ Սակայն երբ մէկը իր ընկերոջ-
մէն կ'անցնի առանց անոր արգելք մը ըլլալու,
դաշտին դատաւորը կրնայ ներողամիտ գտնուիլ,
սակայն ըստ իս ամէն կերպով մենք այս զան-
ցառութիւնը պէտք չէ ընդունինք։ Նախ անձ-
նական փորձառողթիւնս ցոյց տուած է որ շա-
տեր մեր առջեւը կ'անցնին մեր յառաջացման
արագութիւնը դանդաղցնելու համար և յե-
տոյ նորեկներ լաւ աթլէթներու ազատ արշաւ-
ներուն արգելք կ'ըլլան, թո՛ղ որ օրէնք մը ա-
ւելի զիտնալին և անոր հնազանդելին կրնայ
ժամ մը կազմել մեր ազգային միակ փրկարար
դաստիարակութեան։ Բոլոր արշաւները արժա-
նիքի վրայ պէտք է վճռուին և ամէն մարդ
իր անձին համար պէտք է պայքարի։ ուրիշին
տունը քանդելով մեղ համար սպանիական դըղ-
եակներ չենք կարող ինել

Միւս աթլեթիկ խաղերու մասին շուրջ
չպիտի ծանրանանք, որպէս ետև վազելու մըր-
ցումները ունին կենսական աւելի լուրջ պա-
հանջներ։ Հեռաւորութիւն, բարձրութիւն ցատ-
կողներ իրենց մրցումէն առաջ «տաքնաբառու-
համար կրնան կարճ տարրածութեամբ քիչ յը-
վագմելի, թէև առոր պէտք չունին։

Երկայնութիւն ցատկողներու համար հարկ
է որ նախ անոնք մէկ քանի սատումներով ցատ-
կելու նշանակետին վրայ ճշդիւ կոմելու երկու-
կամ երեք թեթեւ փորձեր կատարեն: Բարձ-
րութիւն ցատկողներն ալ նոյնը պէտք է ընեն
չափաւոր բարձրութեան մը վրայ: Նոյնը կա-
կարելի է ըսել ցողով բարձրութեան ցատկող-
ներուն համար:

Իսկ ծանրութիւն նետողները պէտք որեւէ կերպով ջանան իրենց մսանները և ձեւը լաւագոյն վիճակի մը մէջ ապառաստ ահճին:

Մաղթենք որ այս տարուան հայկական
ընդհանուր ողիմալիականներու միջոցին մեր աթ-
էթները յարգելով մեր լիշատակած թելադրու-
թիւնները և օրէնքները, լաւագոյն յաջողու-
թիւններով պատկեն իրենց ջանքերը :

Յ սջորդով կուտանք զանազան փորձերով զուտ մասնագիտական օբէնքները . պատկերներով :

ՖՈՒԹ ՊՕԼ

ՀԱՅՊԵՐԵՐՈՒՆ ՊՈՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Է.

Հաֆպերը թէ խաղին և թէ իրենց պատկանած թիմին սիրտն են։ Հափպերուն գործ ամէնէն դժուարն է մանուանդ սենքրինը, անոնք կօլիքրին պիտի բռնար և կամ ֆորվրներուն պէս առիթ չեն կրնար գտնել հանգիստի։

Հափպերուն պաշտօնը կը նմանի սրտին որ ամէն վայրկեան կ'աշխատի առանց հանգիստի, մինչդեռ մարմնին միւս մասերը կրնան պէտք եղածին չափ հանգչի առանց շարժում ընելու։

Հափպերը պարտաւոր են թէ իրրե պաշտ պանողական՝ և թէ յարձակողական ոյժ գործել որ ըսել է, թէ ֆորվրտ խաղալ և թէ իրրե պի։

Ահա պաշտօն մը որ թէ զօրաւոր կազ մուածքի մը պէտք ունի և թէ վազելու դիմացող մարմնի մը։

Հափպերութեան պատրաստուելու համար կարեւոր է վազելու վարժութիւններ ընել ինչպէս նուև ցատկելներու։ Ինչպէս ուրիշ առթիւ ալ ըսած եմ, Շուետական մարզանքը շատ կարեւոր է ամէն ֆուրպոլիսի համար։ Անոնք պէտք է որ երկու սրունքներն ալ հաւասար զարգացնեն, անոնց համար աջ կամ ձախ տարրերութիւն ունենալու չէ երբեք։

Հափպերը իրենց դէմ միշտ մէկէ աւելի հակառակորդներ կ'ունենան, ուստի անոնց դէմ պայքարելու համար պէտք եղած տոկունութիւնը, ճարպիկութիւնը ինչպէս նաև վարժութիւնը ունենալու են։

Տկար հափպերը գնդակի հարուածելու ամէն կերպերը պէտքէ որ սորվին և խաղին մէջ պահանջուած վայրկեաններուն գործածեն։

Պիտի հարուածելու կարեւոր ձեւերը պէտք է որ հափպերն ալ սորվին և բան մըն ալ աւելին։ Գյուևս գործածելը շատ կարեւոր է, և կատարեալ արուեստ մըն է որ միայն շարուակական փորձերով կրնանք ձեռք բերել։ Հարուածելու վարժութիւններ ընելու ժամանակ կարեւոր է որ բաց գաշտի մը վրայ փասերնին լազելով արուի իրարու բաւական հեռուէն թէ խոտէն։

Լաւ կ'ըլլայ որ գնդակը առնեն և մէկ լոլէն միւսը փաս տալով վազեն, իրաքանչիւր

անդամ որ փաս տալու համար գնդակին ետևէն կը վազեն պէտք է նային որ իրենց եկող գնդակը գետին չինկած հարուածեն և տան ճիշտ իր տեղը՝ ուր գնդակին հասնիլը արդէն իրենց ընկերն ալ հասած պիտի ըլլայ։ Ահա ուտքի, աչքի և վազելու վարժութիւն մը զոր պիտի սորվեցնէ վազելով գնդակին հասնիլ ճիշտ ժամանակին, չափել գնդակին հարուածելու ոյժը, ինչպէս նաև անոր գնացքին արագութիւնը և ընկերէն որքան հեռու տալու կերպերը։ Այս վարժութիւններու ժամանակ պիտի տեսնուի թէ որպան կարեւոր է գնդակը ճիշտ պէտք եղած տեղը տալը։

Փորձերու առաջին օրերնիդ բաւական դըժուար պիտի ըլլայ, որովհետեւ յոգնեցուցիչ է, ճիշտ ասոր համար խորհուրդ պիտի տամ որ չը չափազանցէք և ինքղինքնիդ չափէ աւելի չը յոգնեցէք մէկէն ի մէկ։ հապա կամաց կամաց պատրաստէք ձեր սրունքները ինչպէս նաև սիրաց ու թոքերը։

Փաս տալու պարագային միշտ աշխատելու էք որ ձեր ընկերոջը ճիշտ ոտքին տաք, որպէս զի հակառակորդները առիթ չունենան ձերիններէն գնդակը խլելելու։

Ինչպէս պիտի բար նոյնպէս հափպերն ալ պէտք է վարպետ և քաջ յարձակողներ ըլլան, վախ ըսուած բանը երբեք գոյութիւն ունենալու չէ սրտին մէջ։ Հափպերը, նետուեցէք, ինդիր չէ թէ ձեր դէմինը մարմնով աւելի զօրաւոր մէկը ըլլայ։ Միշտ աշխատեցէք որ գընդակին առաջին հարուածը դուք տաք և ոչ թէ հակառակորդ մը։

Գնդակը խլելու համար յարձակած պարագանիդ միշտ նկատի առէք ձեր ֆորվրներուն դիրքերը, ինչպէս նաև հակառակորդներունը, այնպէս որ երբ գնդակը անգամ մը կը խըլէք պէտք է որ ամէն ճիզ թափէք հակառակորդին խլել չի տալու համար։

Պարագաներու համեմատ պէտք է շարժումներ ընէք. ինքնազլուխ պէտք չէ որ գործէք, հաւաքարար խաղալու գաղափարը ձեր մտքին մէջ պէտք է լաւ տպաւորուի։ Ամէն անգամ որ գնդակը առնելու առիթ մը կը ներկայանայ, շրջահայեաց եղիք և առանց ժամանակ կորսնցնելու ձեր ընելիքը գիտցէք, հարուածել պէտք է թէ ոչ փախցնել և կամ ո՞ր կողմին փաս տալ, ասիկա տեսնելու և գործադրելու էք ճիշտ ժամանակին։

Հափպերը. Դուք պիտի բար նման գնդակը եկածին պէս չէք կրնար հարուածել և ազատի

Նիւ Եօրքի Հայ Ֆութբօլի խումբը որ 1914 Յուլիս 19ին տեղական Վ.Է.Ռ Քօրթլընտ
խումբին հետ խաղալով 1ի պահ կօրով յաղթական նրած է:

Հոգէ մը, ընդհակառակը շատ անգամ գնդակը երբ կ'առնէք ճիշտ ֆուլլրտի մը նման պէտք ունիք շարժումներ ընել և ֆուլլրտներուն թիւին վրայ մէկ ալ աւ ելցնելով հակառակորդները սեղմել, կարելի եղածին չափ աշխատի որպէս զի ֆուլլրտները աւելի դիրաւ գործեն:

Շատ կարեւոր է և մեծ գաղտնիք է հաւաքաբար խաղալը, և այս կանոնաւոր կարենալ ընելու համար պէտք է զիրար լաւ ճանչնաք և միշտ իրարու հետ փորձներ ընէք: Ինքնահաւան եսասէր չըլլաք:

Հափակինը, պէտք է գիտնաք որ ֆուլլրտներուն չափէն աւելին յոդնելուն և շատ մը կետերու մէջ չի յաջողելուն ուղղակի պատախանատու էք:

Դուք գիտնալու էք թէ ե՞րբ պէտք է փաստաք և որո՞ւն, կամ փաստալէ առաջ ո՞րքան ժամանակի համար խաղցնել գնդակը հակառակորդները դէպի ձեզ կօլէն դուրս քաշելու համար: Այդ կերպով առիթ տալ ձեր ֆուլլրտներուն որպէս զի իրենց յարմարագոյն դիրքերը գրաւեն առանց մեծ ճիգի և յոդնութեան:

Պահելով իրենց ոյժը այն վայրկեւնին համար երբ գնդակը կ'առնեն ու դէպի կը խուժեն, անա վայրկեան մը ուր իրենց ունեցած ամրող ոյժը գործածել պէտք է հակառակորդները անակնկալի բերելու և անդործութեան դատապարտելու համար:

Ահա այս տեսակ պարագաներու ձեր մէկ սիալ փաստ և կամ անտեղի մէկ շարժումը, և կամ անյարմար մէկ կողմը գնդակ տալը,

ֆուլլրտները ստիպուած կ'ըլլաք ահռելի և պարապ տեղը յոդնեցնելու: ու սպառելու իրենց ոյժը. որ ըսել է ձեր քիւին յարձակողական ոյժին տկարացումը, և այդ տկարացման պատճառով պաշտպանողականներուն վրայ կը ծանրանայ ամրող բեռք: Եթէ հակառակորդներն ալ սիսհմարիի խաղացողներ ըլլան, այն ատեն շատ դիւրիւթեամբ կրնան ձեր պաշտպանողական ոյժը զօրաւոր կերպով սեղմել ու կօլ ընելու սպառնալ: Որ շատ հաճելի բան չէ որովհետեւ կօլ ընելու հաւանականութիւնը կը շատնայ: Զեր ամէն մէկ քայլը պէտք է հաշուած առնէք և անտեղի շարժումներ ընելով ինքզինքնիդ չը յոդնեցունէք:

Ոմանք կ'ըսեն թէ առաջին անգամ պաշտպանողական խաղալու է խաղին սկիզբէն և ամրող ոյժը գործածելու է խաղին երկրորդ կէսին մէջ:

Ես այս գաղափարին հետ հաշտ չեմ և շատ մը փորձեր ալ ցուցուցած են որ պարապ և անօգուտ թաքիի է այս: Ամէնին լաւը և յաջող կերպն է պատրաստել թիւմը որը կարող ըլլայ մէկ ու կէս ժամ առանց կայնելու ամենաարագ կերպով խաղալ և միշտ յարձակող ըլլաք և ամէն մէկ վայրկեան միւսէն աւելի զօրաւոր ըլլայ սեղմելու տեսակէտով: Եթէ այս պէս ընէք յաջողելու համար երբեք մի տառակուսիք:

Որքան լաւ յարձակողներ ըլլաք այնքան վստահ կրնաք ըլլայ չի յաղթուելու համար: Ամէն անգամ որ գնդակը դէպի ձեր կողմը գայ,

Դուք կրնաք ձեր հակառակորդներէն առաջ յարձակիլ և առնել գնդակը,

Եթէ գնդակը ձեզ եկած ատեն ետ ետ վազեք յարմար դիրք մը գրաւելու մտօք, հակառակորդ վորվրցը աղաս համարձակ գնդակը կ'առնէ և դէպի առաջ կոգայ իր ընկերներով կօլին մօտենալով, ուր՝ եթէ յարձակում ալ ընքք, ան շատ դիւրաւ իր մէկ ընկերոջը փասկուտայ և ան ալ իր կարգին աւելի կը մօտենայ կօլին որ կրնաք վասնգուիլ: Ուստի խորհեցէք թէ ինչ ըսել է պաշտպանողական դիրք գրաւել վուրպօլի խաղին մէջ, Որչափ պաշտպանողական խաղաք այնքան հակառակորդներուն առիթ առած կ'ըլլաք ձեր կօլին մօտենալու, և քանի որ գնդակը ձեր կօլին մօտ ըլլաք վասնգ մըն է, ուստի կարեւոր է գնդակը հառացնել ձեր կօլին, այս ալ ընկերուն համար պէտք է յարձակողական խաղաք միշտ և միշտ, եթէ չք ուզեր յաղթուիլ:

Համբիկն'ը, ձեր պաշտօնին որքան կարեւոր ըլլալը հասկնալու և ձեր շարժումները ուղղակի խաղին պահանջներուն համեմատ ընելու էք: Օատ անգամներ տեսնուած է որ ցուցամոլութեան համար մնծ վասնգներու առիթ առած են: Զգուշութիւն ընելու էք և ինք զինքնիդ ցուցնելու համար աւելորդ ձեւեր պէտք չէ ընէք, որովհետեւ ոչ մէկ օգտակարութիւն կ'ունենայ, ընդհակառակը. ինքինքնիդ կը յոզնեցնէք. ի վեաս ձեր ամրովջ թիւին Պէտք է լաւ համոզուիլ որ այս խաղին մէջ մէկ անհատ մը որքան ալ որ լաւ խաղսող ըլլայ շատ բան չարժեր քանի որ իր դէմ ունի շատ մը լաւեր: Ուստի իր քիչ մը առաւելութիւն ունենալը իր ընկերներուն վրայ չի թոյլատրեր որ խելքին փշածը ընէ:

Ֆուրպօլի խաղին մէջ եւը կարեւորութիւն չունի պղէկ գիտցած ըլլաք.

Գոնէ վուրպօլիսներ ջանալու են իրենց եսին յաղթել: Եթէ կարողութիւն ունիք արդէն ուշ կամ կանուխ ի յայտ պիտի գայ ձեր կարողութիւնները խաղերու ընթացքին, և եթէ արժանիք ունիք ձեզ պիտի գնահատեն ձեր կարողութեան չափով:

Արուցման ոգին կը պահանջէ ըլլալ համեստ, անկեղծ, լուրջ և մաքուր ոչ թէ զօրաւոր բազուկներ ունենալուն համար եսասէք: Անգամ մը վարժարանին մէջ խնդիր ծագած էր, անխօնեմ աշակերտաներէն մէկը ամենայն կոշտութեամբ մարզարանի խոշոր վագակիներէն մէկը կոտրած էր, և երբ իրարու կը հարցնէինք

թէ արդեօք ով կոտրած կրնայ ըլլալ, ճիշդ այդ վայրկեանին յարգելի Պին Ուայֆրնպաքը մարմնամարզի ուսուցիչնիս վրայ եկաւ: Ստիպուեցանք ինդիրը բացատրել անոր և իր կարծիքը հարցնել թէ, ով կրնայ ըրած ըլլալ: Ան ամենայն պազարինութեամբ ըսաւ — «Այս տեսակ խնդիրներու մէջ շատ դիւրին է գուշակել այդ ապակին կոտրուած է անհատէ մը. որը սրոցը մինչ չէ և սրորով չի հասաքքրքրուիր ու սրոցը մինի ալ ոգի չաւնի. Ամէնքս ալ իրարու երես նայիլ սկսանք, և իրաւ ալ քիչ վերջ հաստատուեցաւ յարգելի ուսուցիչն ըսածք:»

Շատ ցաւալի է որ մեր մէջ սրոցի ոգին պէտք եղածին չափ չէ ըմբռնուած և արմտտացած: Որովհետեւ սրոցի հետեւ ողները մինչեւ իսկ կը փորձուին սոսկ սրոցը մինչեւնի ոգին չունենալ ուուն համար:

Սիրելի վուրպօլիսներս եթէ կ'ուզէք կատարեալ սրոցը մինչեւ ըլլալ պէտք է որ վերջնականապէս եսը մէկ կողմ ձգէք միանգամ ընդմիշտ:

Աչա այն անեն վստահ եղիք որ ձեր ամէն գործերուն մէջ կը յաջողիք, կատարեալ սրոցը մինչեւ կ'ըլլաք ոչ թէ սնուու անական՝ սյլ իրական:

(Շարումակելի)

Խօսէլը Գուէճ

Ա. Ա. Բ Ի Կ Վ

Մեր յարգելի աշխատակեցը Պ. Վարագ ոչ միայն խաղին բեմին մասին բժամինդիր է, այլեւ անոր բարոյական կոզմին շատ աւելի կարեւորութիւն կուտայ, և կը փափաքի որ խաղը միջոց ըլլայ եւ ոչ թէ սպատակ պէտք բարոյականը: Դժբաղդաբար իր խիստ զբաղած վեճակը չը թոյլատրեց որ այս տառի եւու զինք ունենայնք մեր կեդրոնի վարչական կազմին մէջ օգտուելու համար իր փորձառութենէն. կը յուսանք որ նորէն պիտի աջակցի մեզի իր ժամանակին ներած չափով:

ՈՐ ԲԵՐՈՒ ՕՐ

Հայ պատաճի, 27 Յունիսին որքերու օր կ: Նուիրական և այն օրը մասնաւորապէս նեղի համար, ու սարեկիցներու են անոնի, որոնի զրկուած են ընտանեկան բոյնէ, ծնողին և ազգականներէ: Անոնի ապազայ ազգը, ապազայ Հայաստանը պիտի կազմեն նեղի նետ ձեռին ձեռին տուած: Չես զիսեր որ ինչ մեծ հողիներ, ինչ տաղանդներ կան ծածկուած անոնց մեջ որ հիմա ու աջակցութեանը կ'ապասին: Քու պարտականութիւնն է օգնել, կարելի չափով սատակ անոնց զորդին:

Թեղադրէ ծնողին եւ ազգականներու որ վեհանձն գտնուին այն օր, տան առանց ինայելու եւ զիսակցաբար:

Գործածէ ու աղղեցութիւնդ, հայ սկառուն կրու իր սիրուխ ծնողին ու ազգականներէիդ անոնի չափին մերձն ու թեղադրութիւնդ:

Գիշիր ու պարտականութիւնն:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄՐՅՈՒՄՆԵՐ

ԲԵՐԱ-ՇԻՇԼԻ-ԳՈՒՄԴԱԲՈՒ

2 Մայիս 920
Թախմի Մարզաւան

Խաղը սկսաւ ժամը 12,10ին եւ աւարտեցաւ 1,50ին, Գումգարու խաղը սկսաւ 10 նոցիով եւ 7 վայրիեան վերջ իր թիւը լրացուց՝ իր պակաս մէկ անդամին ժամանումովը, որուն մասին տեղեկացուցած էր նախապէս, Խաղին արդիւնքը՝ Բերա-Շիշլի 0ի դէմ 3 կօլով յաղթական ելաւ.

ԿԻՑՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Երբեմն եռամսուն սակայն կարգապահական տեսակէտով դժբախտաբար չափազանց աննախանձելի, Մրցումը վմռական հանգամանք ունենալուն համար կ'երեւայ թէ հակառակ կօղմերը չկըրցան իրենց պաղաքիւնութիւնը պահել, եւ մէկ երկու անգամներ քիչ մնաց որ կուիւները անխուսափելի դառնային.

Դժբախտաբար դէպերը միշտ կուգան հաստատել թէ այն գերազնիւ ոզին որ կը փնտուուի մարզիկին մէջ դեռ չափազանց հեռու է մեր մարզիկներունը ըլլալին, Կիրակի օր յաղթող կողմէն քանիներու ծաղրական բացանաբութիւնները հակառակորդին կողմէ տրուած անյաջոր հարուածներու առթիւ, դատաւորին պաշօնին խսունուելին, խաղի միջոցին ընկերներու մէջ փոխանակուած ոչ անվայել բացատրութիւնները, խաղի վերջաւո դութեանը պարտաւող կողմին ի պատիւ յաղթականներուն կանչած հուքաններուն ի պատասխան, յաղթականներու անբացատրելիօրէն անազնիւ խնդունները, վերջապէս ո՞րը ըսեմ, այս բոլորը կուգան ապացուցանել թէ մեր մարզիկները նամապազներ են միայն եւ աւելի՝ ոչինչ, Կիրակի օր Գումգարու անբաղատելիօրէն աւելի կարգապահ էր քան Շիշլին. Խոկ կը ցաւիմ ըսելու որ առաջին հաֆթայմի վերջաւորութեան Գումգափուի իրդբառեատը իրեն տեղեկացուածին յենուելով՝ եկաւ ինծի ազգաբարելու որ իրաւունք չունէի իրբեւ իմրապես՝ խաղացողներուն թելադրութիւններ ընելու՝ ինչպէս օր շուր գարկ, բաս տուր եւայն, Բաւական ծանր ամբաստանութիւնն.

Այս առթիւ պիտի թելադրէի կենդրոնի վարչութան որպէսզի շրջաբնական հրահանգով մը մասնանիւներու ֆութպօլի խմբապետներուն յիշեցնէր դիտողութիւններս եւ յանձնարարէր անոնց որպէսզի միշտ մասնաւորաբար մրցումներէն առաջ պատուիրէին իրենց տղոցը, որ աւելի լաւ ոգիով մը մասնակցէին խաղին.

Վերջին դիտողութիւն մը. պիտի փափաքէի որ խումբները միշտ ամբողջ կազմով ներկայանային որոշեալ ժամուն եւ վերջը մարդ աւելցնելու, եւայլի ի առիթ չորուէր. Կիրակի օր Գումգարուի բոլոր խաղացողներուն աչքերը դարձած էին դաշտէն դուրս՝ տեսնելու համար թէ իրենց պակաս ընկերը կուգա՞յ թէ՝ ոչ, ինչ որ գեղեցիկ չէր.

ՕՐՈՒԱՅ ԴԱՏԱՎԱՐ
ՏԻԳՐԱՆ ԽՈՅԵԱՆ

ԳԱՏԲԳԻԿԻ ՎՈՍՓՈՐ

2 Մայիս Կիրակի
Թախմի Մարզաւան

Խաղը սկսաւ ժամը 10,15ին, Ընդհանուր առմամբ խաղը շատ եռանդրուն էր, Միայն թէ կը ինգրուի քանի մը պարոններէ որ, գոնէ անզդիական խաղերու հանդիսատես ըլլան վերջին կանոնները սովորելու համար եւ յիտոյ բողոքն դատաւորին դէմ.

Խաղին արդիւնքը, Գատըգիւղ 0ի դէմ 3 կօլով յաղթական ելաւ.

ՕՐՈՒԱՅ ԴԱՏԱՎԱՐ
ԺԻՐԱՅՐ ԱՐՍԼԱՆՆԵՐ

ՍԿԻՒՑԱՐ ՄԱՐԳՐԻԳԻԿԻ

9 Մայիս

Մրցումը յետածդուած.

Հ. Մ. Ը. ՊԱԼԱԹ «ԱՐԾԻԻ» ԽԱՍԳԻԿԻ

9 Մայիս 920 Քեաղըտխանէի դաշտը Հ. Մ. Ը. ՊԱԼԱԹի մասնաճիւղին եւ Խասգիւղի «ԱՐԾԻԻ» խումբի միջեւ.

«Արծիւ» յաղթական ելաւ 0ի դէմ 3 կօլով.

ԳԱՏԲ-ԳԻԿԻ ՍԱՄԱԹԻԱ

16 Մայիս 920 Թախմիսանէ

Խաղը լաւ եւ կարգապահ անցաւ, Գատըգիւղ 0ի դէմ 5 կօլով յաղթական ելաւ.

ԴԱՏԱՎԱՐ
ԺԻԼՊԵՐ ԵՍԱՅԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Պ. ԳԱՏԲ-ԳԻԿԻ ԵՒ ՖՐԱՆՍՈՎԱԿԱՆ 122ՐԴ
DIVISION

23 Մայիս Գատը-Գիւղի դաշտը

Հ. Մ. Ը. Պ. Գատը-Գիւղ մասնաճիւղի եւ ֆրանսական 122րդ Divisionի խումբներուն միջև ֆութպօլի մըրցում մը տեղի ունեցաւ եւ Հ. Մ. Ը. Պ. 1ի դէմ 2 կօլով յաղթական ելաւ.

ԲԵՐԱ-ՇԻՇԼԻ ԵՒ ՎՈՍՓՈՐ

23 Մայիս 920, Թախմիսանէ

Խաղը ընդհ. առումով յաջող անցաւ,

Կարելի է աւելի օդին տարբութեան վերագրել խաղացողներու թուրութիւնը քանի իրենց եռանդի պակասութեան, քանի որ երկու կօղմերն ալ բաւական եռանդով վարեցին խաղը.

Բերա-Շիշլի 1ի դէմ 5 կօլով յաղթական ելաւ.

ԴԱՏԱՎԱՐ
Ա. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

Յ. Գ. — Կը ինգրուի Կեղրոնի Վարչութենէն որ եղանակին տարութիւնը եւ մասնաւանդ միշտ կէսօրին խաղալու ստիպողականութիւնը նկատի ունենալով դադրեցնէ խաղերը.

ՆՈՅՆ

Հ. Մ. Ը. Պ. ԲԵՐԱ-ՇԻՇԼԻ-ՄԱՐԳՐԻԳԻԿԻ
ՖՐԱՆՍՈՎԱԿԱՆ ԽՈՅԵԱՆ

6 Յունիս բանկալրի Հ. Մ. Ը. Պ. դաշտը

Կիրակի տեղի ունեցաւ Բերա-Շիշլի մասնաճիւղի ֆութպօլի մըրցումը՝ Մարգրիգիւղի ֆրանսական խումբի դէմ (մասնաճիւղին դաշտին մէջ).

Անցեաները course de Marathon ի մրցում մը կար 18 կմս. վազք Պրատեմներէն պիտի սկսէին մինչեւ ընթագմատական մարզի սպուտնիկը, մարզիկ՝ որոնք այնքան վարժ են մարզանիք, կար նաեւ մեր «հոկտուկ» Pierre Lotiի «Նապաստակ» կոչած հայ ազգին ներկայացուցիներ, եւ ո՛վազարձանը. Հայր եկաւ առաջին, 28 հոգին մէջն վազելով 18 կմս. նեռաւորութիւնը կատարեալ կանոնաւորութեամբ եւ խիստ օսութեամբ տակ մէկ ժամ մէկ վարդեանէն, անգամ մը եւս ցուզնելով ամենուն թէ. Հայր մեռած լէ, եւ հայառակ ոճարապարտ մեռքերու ան չպիտի մեռնի եւ ամեն նիւղի մէջ պիտի ցուցնէ ինքինը եւ պիտի պոռայ բովանդակ մարմլութեան թէ պարան բաղարակրթութեան առակ ազգ մը լրեն վատութիւն է

Ներփակ, բանի մը պ սուկերներու մէջ շահող թիւ. 4ը Ան ոռն Յովսէփեանն է. Այդ օրը տարօրինակ խանդակապառութեան օր մը եղաւ մեզ հայերուս համար, 150 ունիով արժէրով խոշոր արծաթեայ «Սահ», մը առաւ մինչեւ վերջ աւոյլ միասնի էի, ուրիշ մի բանի ընկերներով, տեսնելու բան էր թէ նամասն, ինչպէս ոգեւորութեամբ կրնգունուէր, ամենութեամբ արարները անգամ կը ծախանարէին «Հայն է վաստկողը» կ'ըսէին իրարու եւ մենք այ ասդին «անշաշտ հայը միշտ կը շահին կը պոռայինը, անցուղարձը կտրած, երանաց, կառք, աւո. կեցած զինեալ ծիաւոր ուստիկաններու խումբ մը կարգը կը պահպանէր, Անտոնը առան հասաւ կեցցէներու, ծափահարութեանց տարափի մը մէջ, հինգ վայրկեան վերջ հասաւ երկրորդը, անզիիացի մը ու ի հեւ.

Դաշիւէ 21 Ապրիլ 920

ԹԱՂԻՉՈՐ ԹԱՂԻՉՈՐԵԱՆ

Մեր խումբը, լաւագոյն ոյժերուն բացակայութեան հակառակ, ցանաց իր բոլոր ոյժով յաղթանակը ապահովել օի դէմ 3 կօլով.

Թղթակից
Օ ՖՐԵՆԿԵԱՆ

ՍԱՄԱԹԻԱ-ԳՈՒՐԳԱԲՐՈՒ

Մագրիզիւի դաշը 6 Յունիս 920

Խաղը սկսաւ ժամը 11.20ին Սամաթիա-Գուրգաբրու ժամանակներու միջն յետազուած մրցումը, երկու կողմերու համաձանն թեամբ խաղի տեւողութիւնը կրնառուեցաւ մէկ ժամի: Խաղը վերջացաւ 12-30 Գումարուի մէկի դէմ երկուեօի յաղթանակով. Գումարու, 10 հոգիով խաղաց, Մրցումը շատ կանոնաւոր անցաւ, երկու կողմերու եռանդի պակասը շատ զգալի էր.

Դատաւոր
Ո. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Ո-ՊԵՐԹ ԳՈԼԷՃԻ ՏՈՐԵԿՈՆ ԴԱՇԱՅԻՆ

Մ Բ Յ Ա Խ Ի Մ Ն Ի Բ

Մայիս 29, 1920 Շաբաթ ժամը 2.30ին

100 հարտա վազի, 1. Ռառուֆ, 2. Եաղուաթեան, 3. Քուէֆ, (11 երկվայրկեանէն), 880 հարտա ($\frac{1}{2}$) մղոն վազի. 1. ի. Եօնաս, 2. Տիմոֆուլու 3. Համիլիոս. (2 վայրկեան և $1\frac{2}{5}$ երկվայրկ), 110 հարտա արգելներու վայէկ վազի. 1. Քուէֆ, 2. Նիքոլու, 3. Քօմաթօֆ, 17 $\frac{1}{5}$ երկվայրկեանէն), 50 հարտա վազի 1. Ռառուֆ, Եաղուաթեան, 3. Ինիատիս. (54/5 երկվայրկ). 440 հարտա վազի ($\frac{1}{4}$) մղոն. 1. Էմիլիուան, 2. ի. Եօնաս, 3. Շուփիլա. (57 երկվայրկ), Մղոն 1. Մ. Եօնաս, 2. Տիմոֆուլու, 3. Համիլիոս (4 վայրկեան և 59 երկվայրկ). Ուժով բարձր ցատկեց. 1. Նիքոլու, 2. Շառու, 3. Յակոբովիչ (5 ոտք). Գումա Անեն, 1. Օ. Ֆառան,

հագիս, 2. Շառու, 3. Ալէքսիէֆ. 37 ոտք և 9 $\frac{1}{2}$ կէս ինչէզ. Զողով ցատկեց. 1. Նիքոլու, 2. Քանէկէիտիս, 3. Պահէէնեան. (10 ոտք), Ակաւառակ Անեն, 1. Օ. Ֆունկագիս 2. Արծրունի, 3. Թ. Ֆունկագիս. (11 ոտք և 5 ինչէզ). Քար Անեն, 1. Ալէքսիէֆ, 2. Օ. Ֆունկագիս, 3. Արծրունի. (59 ոտք և 8 $\frac{1}{2}$ ինչէզ) Ուժով երկայն ցատկեց 1. Յակոբովիչ, 2. Քուէֆ, 3. Ալէքսիէֆ. 19 ոտք 3 $\frac{1}{2}$ ինչէզ), Երեւ Տայ ցատկեց. 1 Նուֆիա, 2. Յակոբովիչ, 3. Քուէֆէրօօֆ. (39 ոտք 4 $\frac{1}{4}$ ինչէզ). Դօշաշուած շահուուն է երեցադոյն կարգէն:

Հայ յարդիկները կրնային աւելի առաջնութիւններ շահիւ, եթէ երբէք նախապէս բաւական փորձեր ըրած ըսային. Ամէնքն ալ ապագայ խոստացող աթլիթներ են:

Շատ ցաւակի է որ 100 և 50 եարտայի առաջնութիւնը կորոնցուցինք, բան մը որ կարենի էր վատահա. բար շահիւ եթէ Պ. Յակուպեան մէկ անդամէն աւելի փորձ ըրած ըսպար. Հիանալի վազող մըն է բայց փորձ մասնակցեցաւ, չեմ կրցած հասկեալ թէ ինչ պատճառաւ փորձ ըսել չուզեց այս տարի որ այնքան յարշառութիւն ունի վազելու, վերջին գուշէնի մարզիւը Պ. Փրիշարտ ինչ բաւ որ եթէ եազուպեանը կանոնաւոր փորձ ըսէ 100 եարտան կրնայ դիւրութեամբ 10 երկվայրկեանէ առնել, մինչդեռ հակառակորդը 11 առաւ. Դիբաղդաբար Պ. Արավեանը այս տարի չի կրցաւ մասնակցիւ իր տկարութեան պատճառաւ, կը մասնակցենք որ եկող տարի մասնակցելով այս տարուան վրէժը կը լուծէ բռքորը կոտրելով:

Պն. Արծրունի այս տարի ջղայնուած կ'երեւէր, իս ամենօրեայ փորձերուն իսկ չի կրցաւ հաւասարիւ,

Էմիլիուան և Յակոբովիչ հիանալի յառաջդիմութիւն ցուց տուին մէկը վազելու իսկ վերջինը ցատկելու մէջ. Էմիլիուան շատ դիւրութեամբ պիտի կրնայ Հ. Մ. Ը. Ը. 1/4 մղոնի ուէքորը կոտրել այս տարուան ողիմսիականին:

Առ հասարակ ամէնքն ալ լաւ են միայն փորձ ընելու կարգն է որ կը պակսի դժբախտաբար.

Ա. Ա. Բ. Ա. Վ.